

'Ga heen, zet een wachter' door Harper Lee

Ga heen, zet een wachter is het vervolg op het zeer geprezen en geliefde boek van Harper Lee *To Kill A Mockingbird* in de Nederlandse vertaling bekend als *Spaar de Spotvogel*.

Het was een groot fenomeen destijds, het debuut van Harper Lee. Na publicatie zouden er vele kinderen worden vernoemd naar de grote held van het verhaal, de vader van de jonge vertelster Scout, Atticus Finch. Dat zegt nogal wat, want Atticus is niet bepaald een moderne naam. Het ingetogen karakter van Atticus had blijkbaar een bepaalde aantrekkingskracht. Ook ik begon, vanuit de blik van de jonge Scout, te houden van Atticus Finch. Die blik is echter vooral eenkennig. Scout houdt van Atticus zoals een jong meisje houdt van haar vader. In haar ogen kan haar vader alles, weet hij alles, en heeft hij altijd gelijk.

In *Ga heen, zet een wachter* gaan we opnieuw terug naar het fictieve stadje Maycomb, en ook dit keer wordt de stad beschreven vanuit de ogen van Scout. Zij is een dame nu, nog steeds jong, maar zeker geen kind meer. Tot mijn verrassing en opluchting is ze nog steeds een beetje een wildebras en nog steeds een beetje te mondig en eigenzinnig voor haar omgeving. Scout treedt weer toe tot het stadje, maar is nu meer een vrouw van de wereld geworden. Ze woont in een stad en kan zich niet meer vinden op de plek die ooit haar thuis was. De wereld om Maycomb heen, en daarmee Maycomb zelf, is ook veranderd. De Afro-Amerikaanse gemeenschap begint in opstand te komen, ze willen meer rechten, ze willen meer

kansen. Eigenlijk willen ze 'hetzelfde' als de blanke gemeenschap, en daarbij willen ze tegelijkertijd in dat huidige klimaat veel te veel. Net als de Afro-Amerikanen beginnen de blanken zich ook te verenigen als een, voor hun noodzakelijke, tegendruk. In de ogen van de inwoners van Maycomb zijn de Afro-Amerikanen niets anders dan gulzig, dom en lui en alles behalve klaar voor het zelfbeschikkingsrecht. Dit is thans niet het thema van het verhaal maar eerder het decor van het stuk.

Het ware conflict speelt zich op veel kleinere schaal af, over een jongedame die lelijk geconfronteerd wordt met het feit dat ze wellicht niet meer past op de plek die ze ooit thuis heeft genoemd. En hiermee bedoel ik niet alleen Maycomb, maar ook de alombekende Atticus Finch.

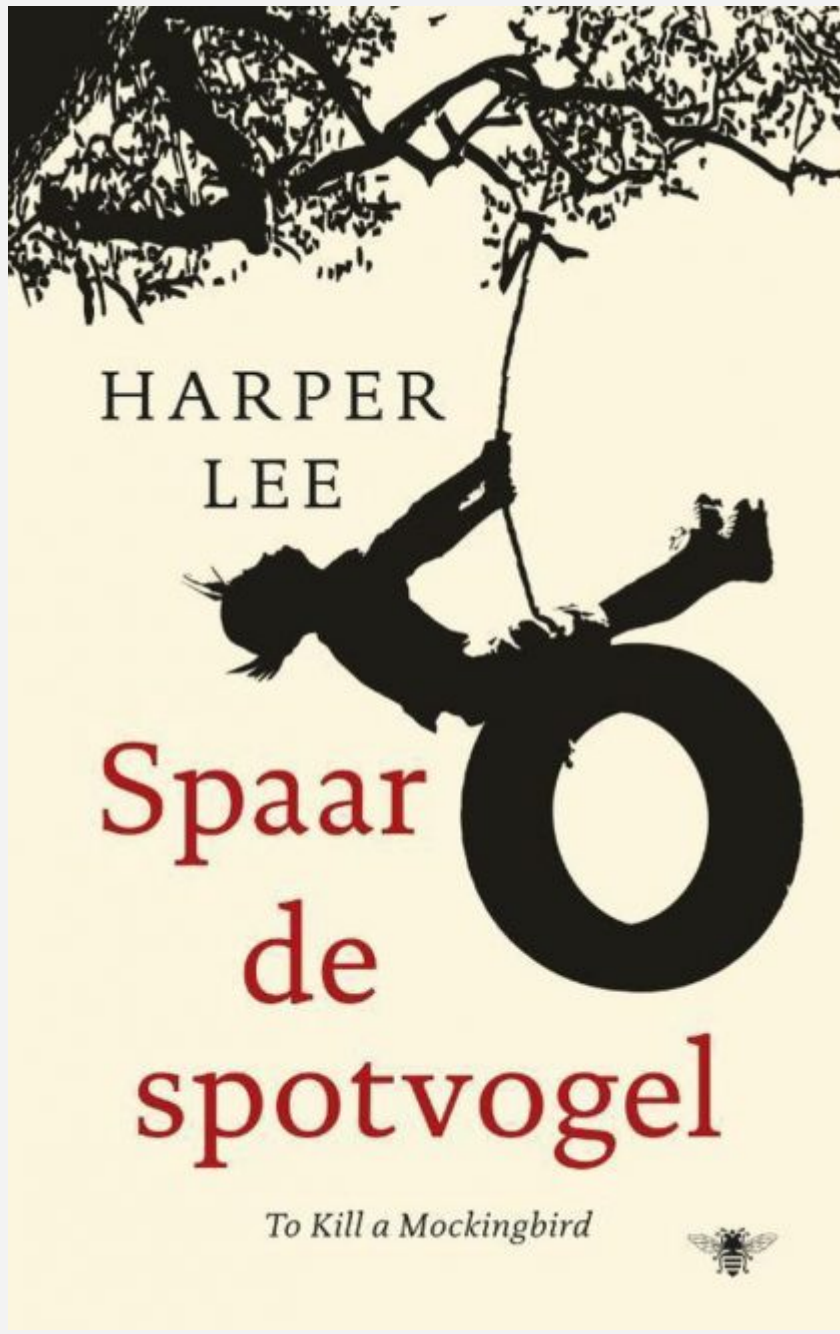
Bij het uitkomen van het boek lieten veel recensies zich er negatief over uit. Daar kan ik mij gevoelsmatig in vinden, en hopelijk objectief verklaren. In beide boeken zijn wij immers Scout, en houden wij van waar zij van houdt. Wij kunnen daar niets aan doen, en kunnen ons alleen overgeven aan haar gevoelens. Het resultaat is dat wij volgens mij onvoorwaardelijk zijn gaan houden van Atticus. Als een ééndimensionaal figuur, als het symbool van de goedheid zelf, ervan uitgaande dat zijn denkwijze altijd 'goed' zou zijn. *Ga heen, zet een wachter* geeft ons niet de luxe om dat beeld vast te houden.

Het boek is gepubliceerd op een moment dat mensen twijfelden of het wel met Harper Lee's toestemming is gebeurd. In die tijd zou ze met een aantal gezondheidsproblemen te kampen hebben gehad. Ook dit is misschien een manier om deze imperfecte versie van Atticus te kunnen verwerpen als irrelevant. Een huichelachtige versie van een anders zo perfecte man. Persoonlijk denk ik dat dit best nog eens een waardig afscheid zou kunnen zijn geweest van meneer Finch, nu niet meer als toonbeeld, maar als een werkelijk persoon.

Uitgeverij	De Bezige Bij 2015
Pagina's	268
vertaald	uit het Engels door Ko Kooman (<i>Go set a watchman</i>)
ISBN	978 9023 497 820

Recensie door Kimberly M, september 2016

'Spaar de spotvogel' door Harper Lee

Over deze klassieker zijn al veel recensies, boekverslagen en studies verschenen, maar dat heeft me er niet van kunnen weerhouden om een stukje te schrijven over dit fantastische boek. Als een ode aan Harper Lee, die in februari dit jaar op 89-jarige leeftijd is overleden.

"Advocaten, veronderstel ik, zijn ook eenmaal jong geweest." — Charles Lamp

Dit citaat haalt Harper Lee aan vóór ze het eerste deel begint. In een van de laatste zinnen in het boek staat :

"De meeste mensen zijn aardig Scout, als je ze tenslotte leert kennen."

Door de ogen van de 8-jarige Jean Louise, ofwel ' Scout ', mag de lezer meekijken in alle spannende gebeurtenissen. Ze laat je de kwajongensstreken, en de moraal en de lessen meebeleven. Ze begint te vertellen daar waar het boek eindigt. Van haar vier jaar oudere broer Jem, van hun vriend Dill, van vader Atticus Finch en van Calpurnia, de hulp in huis, leert Scout hoe mensen in het leven staan. Het dagelijkse leven speelt zich grotendeels buitenshuis af.

De kinderen Jem en Scout Finch groeien op in Maycomb, een kleine county in de staat Alabama, in het zuiden van de V.S. Het is een verzonnen stad gebaseerd op Harper Lee's geboortegrond in Monroeville. Het stadje is zo klein dat iedereen alles van elkaar weet.

De moeder van de kinderen is overleden, vader is advocaat en heeft een kantoor in het gebouw van de rechtbank. Iedereen, ook zijn kinderen, noemt hem Atticus. Jem en Scout vinden hun vader heel geslaagd, een begripvolle man. Hij speelt met ze, leest ze voor en bejegend hen, met een hoffelijke gereserveerdheid, als volwassenen.

Zijn bijdrage is heel prettig, omdat je veel levenslessen in zijn woorden kunt vinden.

Eigenlijk zou ieder kind, thuis, op school en in de maatschappij recht op zo'n benadering moeten cq mogen krijgen.

Spaar de spotvogel is een boek waar je als vanzelf helemaal in komt te zitten en ik had het niet willen missen. Je maakt mee hoe de slimme Scout door te spelen, te luisteren en te observeren, haar eigen gedachten vormt, opgroeit, en een eigen denken ontwikkelt.

De spannende avonturen beginnen bij het geheimzinnige, griezelige huis onder de machtige eiken aan de overkant van de straat. In Huize Radley wonen Nathan Radley en zijn zoon Boo. Ze komen nooit buiten. De verhalen die over hen de ronde doen, het ene verhaal nog sterker dan het andere, vinden de kinderen eng en fascinerend tegelijkertijd. Spelenderwijs willen ze er meer over te weten komen. Scout, Jem en hun vriendje Dill gluren door de jaloezieën, bezorgen via een vishengel briefjes door het raam en dwalen in de avond door de moestuin om maar een glimp van de bewoners op te vangen. Het leert de kinderen over hoe uitspraken en gedachten over mensen niet veel met de werkelijkheid te maken hoeven hebben.

Alles wat erop volgt wordt prachtig verwoord. Je voelt ook de verstikkende hitte, die je in de bijzondere sfeer van dat stadje kunnen brengen. Hoewel er geen jaartal genoemd wordt, is uit sommige stukken in het boek op te maken dat het zich afspeelt in de vorige eeuw, tussen 1930-1935. Racisme is gewoon in deze jaren. Er komt wel iets door van wat er in Duitsland gebeurt, maar het komt daar niet echt aan.

Op school wordt er onderwezen over democratie en kinderen mogen hun mening geven, maar in Maycomb County zelf spelen heel andere zaken. Zaken over hoe de bevolking omgaat met discriminatie en generaties lange werkloosheid en werkverschaffing.

Atticus is daarbij als een rots in de branding en hij is tegen de rassendiscriminatie. In zijn werk als advocaat verdedigt hij Tom Robinson die een nikker en een kleurling wordt genoemd en ten onrechte beschuldigd wordt van verkrachting van een blanke vrouw. Hij wordt door een jury veroordeeld vanwege zijn zwarte huid.

Hoe Jem en Scout door deze gebeurtenissen en door de ongelijkheid tussen de blanke en zwarte bevolking hierin betrokken raken is ontroerend, humorvol, maar ook hard en spannend beschreven, in erg mooie passages.

Scout ziet door haar jongensachtigheid en onbevangenheid de dingen heel duidelijk. Ze denkt goed na over dingen, die eigenlijk niet bij haar leeftijd passen, bijvoorbeeld over goed en kwaad in de mens. Bij haar oudere broer Jem kan ze altijd te rade gaan, wat ze dan ook doet.

In de laatste hoofdstukken gebeurt er iets, ze beschrijft het als:

“En zo begon die lange reis, de langste die we samen ooit zouden maken.” (pag 297)

Na een toneelstukje op school lopen Jem en Scout in het pikkedonker door het bekende binnenweggetje naar huis. Wat er dan voorvalt, duidt o.a. de titel van het boek aan. Scout begrijpt de uitdrukking ‘*spaar de spotvogel*’ heel goed.

Spaar de spotvogel verscheen in 1960 en werd een grote klassieker in de Amerikaanse literatuur. Wereldwijd zijn er 30 miljoen exemplaren van verkocht. Het is in meer dan 40 talen vertaald en bekroond met de Pulitzer Prize.

Harper Lee is een pseudoniem. Ze wilde niet als Nellie Lee bekend worden. Harper was haar tweede voornaam. In het boek komen een aantal autobiografische details voor. Ze was zelf dochter van een advocaat en woonde in een kleine samenleving.

Een half mensenleven na het schrijven van deze bestseller staat er heel veel over op internet: gezegden en quote’s van Atticus, afbeeldingen van de huizen, plattegronden van het stadje, boekenlijsten en studievoordrachten van scholieren, gefilmd en op youtube gezet. Harper Lee was haar tijd ver vooruit.

In 2015 is een vergeten manuscript gevonden van een werk dat Harper Lee schreef nog vóór *Spaar de spotvogel*. Haar uitgever vond het destijds niet goed genoeg en vroeg of ze meer over de achtergronden wilde schrijven. Het werd de bestseller *Spaar de spotvogel*. Wat ze schreef in de jaren vijftig heet: *Ga heen, zet een wachter*. Scout is hier 20 jaar ouder. Na 55 jaar is het uitgegeven. In dit boek herziert Harper Lee haar mening over haar vader.

oude uitgave	Fontein-boekerij, 1961
nieuwe uitgave	De Bezige Bij, 2015
pagina's	351
vertaald	door Hans Edinga (<i>To kill a Mockingbird</i>)
ISBN (oud)	geen
ISBN (nieuw)	978 9026 121 029

April (openings)nieuws

Beste leensters en andere belangstellenden,

✘ Op vrijdag 22 en zaterdag 23 april vindt de 1e editie plaats van het **International Literature Festival Utrecht**.

Het **ILFU** is de opvolger van wat voorheen City2cities heette. Het streven is om het beste te presenteren van wat de internationale romankunst te bieden heeft. De oude vorm leunde sterk op 2 jaarlijks wisselende themasteden. Dat voor veel verrassende ontmoetingen zorgde met vaak nog onbekende auteurs. Er was echter weinig ruimte voor wat er in andere steden en landen actueel in de belangstelling stond. Na een tussenvorm tijdens de vorige editie is het oude concept nu verlaten en gaat men zich richten op werk en boeken met impact, m.n. romans, boeken die een hoofdrol spelen op het literaire wereldtoneel. Dat kan zijn vanwege het (controversiële) thema of de experimentele vorm.

Wij zijn wij is een jaarlijks terugkerend thema van het **ILFU**: literatuur uit een stad of regio die vanwege politieke of economische redenen in de belangstelling staat. Dit jaar zijn dat de vluchtelingen die massaal vanuit het Midden Oosten naar Europa komen, wie zijn deze mensen? ✘

Op zaterdagavond komt de Syrische schrijfster Samar Yazbek spreken over haar rol als schrijfster voor en na de revolutie. In 2013 deed zij in het dagboek *Vrouw onder vuur* verslag van de eerste 5 maanden van de revolutie in Syrië tot ze zelf het land moest verlaten. Vorig jaar verscheen van haar *The crossing* waarin ze beschrijft hoe ze terugreist om te zien wat 4 jaar oorlog hebben aangericht in haar geboorteland.

Op zaterdagmiddag komt o.a. de Syrische dichteres Hala Mohammad vertellen over hoe ze haar poëzie inzet als protest tegen de heersende regimes.

Verder op het programma o.a. de schrijfsters *Renata Alders*, *de Indiase Meena Kandasamy*, *Kim van Kooten*, *Griet Op de beeck*, *Connie Palmen*, *Hagar Peeters*, *Niña Weijers*, *Nell Zink*, op zaterdagmiddag de documentaire *Hey, Boo: Harper Lee and 'To Kill a Mockingbird'* over de Amerikaanse schrijfster.

Meer info en het uitgebreide programma: <http://www.ilfu.nl>

✘ Nog meer internationale bijdragen: vooraf aan de Frankfurter Buchmesse, waar Nederland en Vlaanderen als gastland zullen zijn, is in Duitsland de bloemlezing **Wär mein Klavier doch ein Pferd** verschenen. Het werd samengesteld door Doris Hermanns (oud-eigenaresse van het Utrechtse antiquariaat Vrouwenindruk en welbekende van de vrouwenbibliotheek). De titel is ontleend aan een verhaal van Helga Ruebsamen en de bundel bevat 14 verhalen van Nederlandse schrijfsters in de afgelopen 100 jaar, van Maria Dermoût tot Maartje Wortel. Doris heeft een heel gevarieerde keuze gemaakt om Duitsland kennis te laten maken met Nederlandse verhalenvertelsters. De verhalen hebben echter ook iets gemeenschappelijks: de personages verkennen de grenzen tussen zichzelf en de buitenwereld, en vragen zich af waar het behoud van het eigene overgaat in intolerantie.

Daarnaast heeft Doris nog een ander boek doen verschijnen, **Auto-Biographie und andere Feuilletons**, van de Duitse schrijfster Christa Winsloe. Ze was beroemd geworden door de film *Mädchen in Uniform*, maar haar feuilletons waren bijna vergeten. Ze schreef er vele over van alles en nog wat, in Duitse en later Amerikaanse kranten, van alledaagse absurditeiten tot actuele gebeurtenissen. Nu zijn ze opnieuw beschikbaar, waar nodig vertaald naar het Duits, en aangevuld met niet eerder gepubliceerde teksten.

Afgelopen weken zijn verschillende klassiekers over vrouwelijke bewustwording opnieuw uitgebracht. Allereerst: van Simone de Beauvoir in een geheel nieuwe editie **De tweede sekse; Feiten, Mythen en Geleefde Werkelijkheid**. Het is waarschijnlijk het belangrijkste en meest gedegen werk dat ooit over het onderwerp is geschreven. Deze radicale en inzichtelijke studie sloeg in 1949 in als een bom, omdat het liet zien hoezeer 'het zwakke geslacht' een maatschappelijk maaksel was, d.w.z. gemaakt door ons allemaal. Het maakte, vaak pijnlijk, zelfonderzoek noodzakelijk en dat doet het nog steeds, voor vrouwen én mannen. Met een aantal kenmerkende beelden als: mannen zijn de norm, de vrouw is de Ander; mannen zien zichzelf als subject, en de vrouw als object e.v.a. Ik kan iedereen aanraden het te (her)lezen. Marjolijne de Vos schrijft er in de NRC over hoe actueel het nog

is: <http://www.nrc.nl/handelsblad/2016/02/12/zeventig-jaar-en-razend-actueel-de-vrouw-bestaat-158746>.

Van Fatima Mernissi, door uitgeverij de Geus de Simone de Beauvoir van de Maghreb genoemd, verschenen opnieuw **Achter de sluier** en **Het dakterras**. Deze Marokkaanse sociologe groeide op in een sfeer van vrouwelijk verzet en zag de rol van vrouwen in het Midden oosten toenemen. Als vrijgevochten vrouw speelde ze een sleutelrol in het wetenschappelijke en maatschappelijke veld. Haar boeken worden ook vandaag nog beschreven als krachtige referentiewerken die een unieke blik werpen op een wereld die we denken te kennen, terwijl dat maar de vraag is. Voor meisjes, vrouwen en mannen, zowel in Noord-Afrika als elders bieden ze inspiratie, kracht en ook antwoorden.

Onlangs uitgebrachte titels:

- **Overal vogelzang** is de 2e roman van de Engels-Australische Evie Wyld, waarvoor de belangrijkste literaire prijs van Australië ontving. Het is een beklemmend, meeslepend en zinnelijk boek. Jake is de nieuwe jonge bewoonster van een oude boerderij op een desolaat Brits eiland. Haar hond en een kudde schapen zijn haar enige gezelschap, en zo ziet ze het graag. Echter, elke paar nachten wordt er een dier aan stukken gereten. Wie of wat zit hierachter? Haar verweer tegen een anonieme vijand en haar verleden lopen in twee verhaallijnen door elkaar en zorgen voor een ontroerend verhaal.

- **De zwaartekracht van de liefde** is de 4e in het Nederlands vertaalde roman van de Zweedse Sara Stridsberg. Het vertelt het verhaal van Jimmy Darling en zijn jarenlange strijd tegen zijn geestesziekte, die resulteert in zijn opname in een psychiatrische inrichting. Dochter Jackie komt elke dag haar vader bezoeken, terwijl haar moeder uit onmacht op vakantie naar de Zwarte Zee vertrekt. De inrichting, die voor de bewoners gelijktijdig gevangenis en toevluchtsoord is, wordt haar leefwereld. Sara Stridsberg schrijft poëtisch en genuanceerd over de relatie vader-dochter in een desolate, troosteloze setting met dito personages.

- De Duitse schrijfster Jenny Erpenbeck was tijdens de boekenweek op verschillende plaatsen te gast om haar nieuwe roman **Gaan, ging, gegaan** te bespreken. Het thema is erg actueel: een gepensioneerde docent klassieke talen zoekt contact met de wereld van de vluchtelingen. Hij slaagt er in het vertrouwen van de mannen te winnen en raakt met hen in gesprek, over hun overleven, hun reizen, hun beleving van de nieuwe woonomgeving en hun herinneringen. Er ontstaat een fascinerende dialoog, niet alleen over de vluchtelingenverhalen, maar ook over universele menselijke vragen. De Duitse pers is heel lovend over de roman, en Trouw schrijft: "Knap, urgent, psychologisch overtuigend en politiek geladen; zet aan tot reflectie en discussie".

- **De kust** is het debuut van de Amerikaanse schrijfster Sara Taylor, en *the Shore* is ook een eilandengroep in Chesapeake Bay (Virginia). In 13 hoofdstukken wordt verteld over de mensen die er wonen, gaan wonen of gewoon hebben. Het is ook een dubbele familiegeschiedenis waarin heel verschillende werelden en tijden worden geschetst, en vooral de strijd van vrouwen voor erkenning, zelfstandigheid en onafhankelijkheid. Vrouwen die intelligent zijn, wilskrachtig, een duistere inborst hebben, geloven in zelfbeschikking en soms ook gewelddadig zijn. Sara Taylor's schrijfstijl is zo avontuurlijk en zelfverzekerd dat het geen debuut-indruk maakt.

- De Française Virginie Despentes is bekend vanwege haar controversiële films en rauwe romans, die ze soms zelf verfilmt (*Baise moi, Les Jolies choses, Bye bye Blondie*). Haar werk weerspiegelt veelal haar eigen rauwe verleden. In haar nieuwe roman **Het leven van Vernon** portretteert ze raak en subtiel de zelfkant van Parijs aan de hand van hoofdpersoon Vernon die zijn platenzaak moet sluiten en uit geldgebrek langs bekenden en hun bekenden zwerft op zoek naar onderdak. Het geeft een onthutsend tijdsbeeld, confronterende maar, messcherpe literatuur. Op 7 april is Virginie Despentes te gast in De Balie (SLAA)

- **Op een nacht** van Anne Eekhout is een beklemmende en filosofische roman. Het gaat over een man die gevangen zit in een gebouw waar 'onredelijkheid en onuitsprekelijk lijden de boventoon voert'. Tijdens zijn slaap ziet de wereld er ineens heel anders uit. Dan is hij samen met zijn vrouw en dochttertje in een waarachtige wereld, waar echter de angst om

zijn kind te verliezen de kop op steekt. Is het een nachtmerrie?

- Sana Valiulina maakt in **Winterse buien**, of ben ik wel geïntegreerd genoeg de balans op van 25 jaar wonen in Nederland, haar 2e vaderland. Met een Tataarse achtergrond groeide ze op in Estland, studeerde in Moskou en verhuisde naar Nederland. Ze laat in haar boek de meest uiteenlopende onderwerpen van haar integratieproces aan bod komen.

 - **Slapen op Jupiter** van Anuradha Roy is een mooi vertelde en spannende roman waarin nijpende problemen in het hedendaagse India aan de orde worden gesteld. Een jong meisje komt na het verlies van haar ouders en broer in een ashram terecht. De goeroe lijkt charmant, maar blijkt een wrede man. Een wereld van religieus geïnspireerde etnische haat, machtsmisbruik van geestelijk leiders en seksueel geweld tegen vrouwen en kinderen wordt zichtbaar. Het boek was genomineerd voor de Man Booker Prize.

- **Geen gemakkelijk kind** het eerste boek voor volwassenen van kinderboekenschrijfster Mireille Geus. Het verhaal over twee studentes, die een nachtje op een villa gaan passen, klinkt op het eerste gezicht niet bijzonder; de kritieken zijn echter enthousiast.

Activiteiten in Utrecht en daarbuiten

 - Op 6 april komt de veel gelezen Israëliësch schrijfster **Zeruya Shalev** naar Border Kitchen in Den Haag. Ze zal er geïnterviewd worden n.a.v. haar nieuwe roman **Pijn** over een vrouw die 10 jaar geleden zwaargewond is geraakt bij een terreuraanslag in een bus. Ze ontmoet op een feest haar grote jeugdliefde die haar destijds een ander soort wond bezorgde, maar die haar opnieuw erg aantrekt. Zeruya Shalev heeft eenzelfde soort aanslag 10 jaar geleden overleefd.

Meer info: <http://borderkitchen.nl/program/?type=old&pid=1055>

- Op 14 april komt Ulrike Quade Company nog een keer naar de Blauwe Zaal in Utrecht met de beeldende voorstelling **Die Wand** van de Oostenrijkse schrijfster Marlen Haushofer. Een vrouw wordt overvallen door een apocalyptische ramp. Een onzichtbare wand scheidt haar van de rest van de wereld. Van het ene op het andere moment is haar bestaan teruggebracht tot het meest basale: de noodzaak om te overleven.

Meer

info: https://www.stadsschouwburg-utrecht.nl/programma/?maand=2016-04&p=3#modal=/programma/4980/Ulrike_Quade_Company/De_wand/

 - Op 5 april opent in Atria (Amsterdam), de reizende tentoonstelling over 19e eeuwse Nederlandse schrijfsters. In hun tijd waren ze beroemd, maar nu zijn ze grotendeels vergeten. Het was een grote groep die actief meedeed in de literatuur en journalistiek. Ze schreven ook over elkaar. Atria brengt deze vrouwen als met elkaar verbonden schakels in beeld, o.a. Johanna Naber, Petronella Moens en Hélène Mercier. Tijdens de opening zal Lotte Jensen een lezing houden over schrijfsters die elkaar bewonderen.

Meer info: in de nieuwsbrief van oktober en

http://www.atria.nl/atria/nl/actueel/agenda/_pid/column2_1/_rp_column2_1_elementId/1_377186

- T/m 16 mei is in Museum Arnhem te zien de tentoonstelling **Queensize - Vrouwelijke kunstenaars uit de Olbrecht Collectie**. De titel verwijst naar een bedmaat, het bed als symbool voor de cyclus geboorte, leven en dood. De hedendaagse werken in de tentoonstelling hebben te maken met geboorte, verval, dood, dromen, nachtmerries e.d., en zijn afkomstig van o.a. Louise Bourgeois, Marlene Dumas, Rineke Dijkstra, Vanessa Beecroft e.a.

Meer info: <http://www.museumarnhem.nl/NL/agenda/tentoonstellingen/queensize>,

- T/m 6 juni organiseert het Museum voor Schone Kunsten in Gent een eerste overzichtstentoonstelling van de

 Belgische avantgardiste **Marthe Donas (1885-1967)**. Na een schilderopleiding vol hindernissen ontdekt de jonge Antwerpse tijdens W.O.I in Parijs het kubisme en de moderne kunst en krijgt ze allerlei contacten in de internationale kunstwereld. Velen hebben haar schilderstijl beïnvloed en ze werd een bekende kunstenares. Door persoonlijke en familieomstandigheden heeft ze vanaf 1927 niet meer geschilderd, tot ze, geïnspireerd door een reis naar New York en Canada, opnieuw begint, eerst figuratief, daarna weer abstract. De tentoonstelling richt zich m.n. op de periode 1916-1927, haar meest creatieve tijd. In Itter/Ittre (onder Brussel) is in een van de huizen waar ze heeft gewoond een museum aan haar gewijd.

Meer info: <http://www.mskgent.be/nl/tentoonstellingen/marthe-donas/marthe-donas-2016>,

<http://www.kubisme.info/kb189.html>,

http://www.museemarthedonas.be/index.php?option=com_content&view=article&id=2&Itemid=3&lang=nl

Bibliotheek-nieuws

Oudere maar nog steeds actuele berichten:

- Sinds een paar weken hebben we in de bibliotheek een bookcrossing-plank. Hier staan boeken die we bijvoorbeeld dubbel hebben. Ze kunnen meegenomen worden en na lezing weer achter gelaten worden op een andere locatie met ook zo'n bookcrossingplank. Bookcrossing is een wereldwijde organisatie, in Nederland heel actief, waar 11 miljoen boeken door het land en de wereld lezen. Meer info over hoe het werkt op onze

website <http://vrouwenbibliotheek.nl/2015/11/27/officiële-bookcrossing-zone-obczvrouwenbieb/> en <http://www.bookcrossing.com>.

- Het catalogiseren op de vrijdag wordt nog steeds vervolgd. Dat betekent dat de bibliotheek voorlopig regelmatig op vrijdagmiddag open zal zijn. Voor de meest recente informatie hierover de kalender op onze

website: <http://vrouwenbibliotheek.nl/kalender/>

Nieuwe boeken in de bibliotheek

Ivanov van Hanna Bervoets, *De nieuwe achternaam* van Elena Ferrante, *Het absurde idee je nooit meer te zien* van Rosa Montero, *Verloren taal* van Bronja Prazdny, *De zevende bedelaar* van Pearl Abraham en *Wie het paradijs verdragen kan* van Pam Emmerik

Nieuwe recensies van deze maand als link bijgevoegd

<http://vrouwenbibliotheek.nl/2016/03/04/twintig-minuten-door-chaja-polak/>

<http://vrouwenbibliotheek.nl/2016/03/11/het-eeen-als-het-ander-door-ali-smith/>

<http://vrouwenbibliotheek.nl/2016/03/16/wij-geluksvogels-door-amy-bloom/>

De leenbijdrage voor 2016 is opnieuw vastgesteld op € 25,-. Je kunt hiervoor onbeperkt boeken lenen en/of vriendin/vriend van de bibliotheek zijn. Iedereen die boeken leent en/of wil gaan lenen wordt vriendelijk verzocht dit bedrag over te maken op banknummer NL71 INGB 0009 2669 95 ten name van Stichting Es Scent o.v.v naam en 'leenbijdrage 2016'. Eenmalig een boek lenen kan ook. De bijdrage hiervoor is € 1,- per boek. Vanaf juli betaal je voor de rest van het jaar € 12,50.

Op www.vrouwenbibliotheek.nl is meer informatie over de bibliotheek te vinden, de nieuwsbrief is ook te lezen via onze website.

Naast de aangekondigde openingstijden blijft het altijd mogelijk om op afspraak een bezoek te brengen aan de bibliotheek. U bent van harte welkom.

Marjolein Datema

Utrecht, 28 maart 2016

Oktober (openings)nieuws

Beste leensters en andere belangstellenden,

Komende week opent in Den Haag, in het Letterkundig Museum en in de hal van de Koninklijke Bibliotheek, een opmerkelijke dubbeltentoonstelling, ***Omdat ik iets te zeggen had***. Het is een tentoonstelling over 19e eeuwse Nederlandse schrijfsters. In hun tijd waren ze beroemd, maar nu zijn ze grotendeels vergeten. En dat terwijl het bijzondere vrouwen waren en het een grote groep was die actief meedeed in de literatuur. Vaak waren ze niet alleen schrijfster, maar ook journaliste en recensente. Ze waren niet bang om duidelijk te laten horen wat ze van zaken en gebeurtenissen vonden, in Nederland en internationaal. Vrouwenkwesties kregen veel aandacht.

De titel van de tentoonstelling is ontleend aan de memoires *Herinneringen* van de Haarlemse schrijfster Amy de Leeuw. Zij is ook een van de 19 schrijfsters die centraal staan. Aan de hand van brieven, handschriften, afbeeldingen en voorwerpen uit het rijke archief van het Letterkundig Museum en de collecties van de Koninklijke Bibliotheek laat de tentoonstelling zien hoe interessant en vaak wars van conventies deze schrijfsters waren. En hoe verrassend hun werk nog altijd is. Leuk om te zien is het dat het onderwerp verschillende Nederlandse culturele instellingen heeft samengebracht. De organisatie is in handen van het Huygens ING (Instituut voor Nederlandse Geschiedenis), in samenwerking met de Koninklijke Bibliotheek en het Damesleesmuseum, allemaal in Den Haag, in het kader van het Europese Heraproject. Onder

laatst genoemde valt ook de workshop die op 29 en 30 september georganiseerd wordt rondom deze vrouwelijke schrijvers en hun collega's. Daarnaast zal de tentoonstelling doorreizen naar Atria kennisinstituut voor emancipatie en vrouwengeschiedenis (Amsterdam) en het Noord Hollands archief (Haarlem), telkens een beetje anders vormgegeven aan de hand van het aandachtsgebied van het betreffende instituut.

Meer info: <http://www.letterkundigmuseum.nl/actueel/omdat-ik-iets-te-zeggen-had>

<https://www.huygens.knaw.nl/welk-een-genot-te-denken-dat-een-vrouw-een-hedendaagsche-vrouw-zulke-boeken-schrijven-kan/>

en op onze eigen

website: <http://vrouwenbibliotheek.nl/2015/09/10/omdat-ik-iets-te-zeggen-had-nederlandse-schrijfsters-uit-de-19e-eeuw/> over de workshop:

(zie <https://www.huygens.knaw.nl/workshop-womens-history-research-dissemination-and-the-role-of-the-digital-2/>)

✘ En als je dan toch in het Letterkundig Museum bent, er is ook een kleine tentoonstelling over **Fritzi ten Harmsen van der Beek** n.a.v. het verschijnen van **Stoeten ritseldingen**. In dit schrijversprentenboek wordt uitgebreid aandacht besteed aan haar beeldende werk. Maar F Harmsen van Beek (zoals ze zichzelf noemde) is vooral bekend als dichteres. Ondanks haar bescheiden oeuvre wordt ze regelmatig genoemd bij de beste dichters van begin 20e eeuw. Haar verzamelde literaire werk *In goed en kwaad* is in 2012 uitgebracht. Omdat ze als dochter van twee bekende illustratoren eigenlijk meer beeldend dan schrijvend kunstenaar was hebben Maaïke Meijer en Joost Kircz allerlei unieke documenten, foto's en ander archiefmateriaal verzameld om de beeldende talenten van de veelzijdige en eigenzinnige kunstenaar te laten zien, die nu deels te zien zijn in het museum. Want veelzijdig, eigenzinnig en kleurrijk was ze. Dit werd ook duidelijk in de tijd dat ze op landgoed *Jagtlust* woonde. Ze kraakte het in 1954, waarna het uitgroeide tot een kunstenaarskolonie. Over het leven op *Jagtlust* heeft Annejet van der Zijl een geruchtmakende reconstructie gepubliceerd in haar boek met de gelijknamige titel.

Meer info: <http://vrouwenbibliotheek.nl/2015/09/16/fritzi-harmsen-van-beek-in-letterkundig-museum/>

De 19e eeuw staat in de belangstelling de laatste tijd, zo blijkt. Op mijn zoektocht naar informatie over 19e eeuwse schrijfsters kwam ik een aflevering tegen van *De IJzeren Eeuw*, een geschiedenisserie die dit voorjaar op NPO 2 werd uitgezonden en waarin elke aflevering een historisch figuur uit de roerige en moderne 19e eeuw centraal staat. Een van de afleveringen gaat over **Betsy Perk (1833-1906)**, een tegenwoordig vrijwel vergeten schrijfster die veel meer deed dan schrijven alleen. Ze heeft de eerste vrouwentijdschriften opgericht en de Algemeene Nederlandsche Vrouwenvereniging 'Arbeid Adelt'. Ze ging met voordrachtkunstenaar Mina Kruseman het land door en gaf lezingen. Later in haar leven schreef ze vooral historische romans. In de aflevering over haar komt ook het Damesleesmuseum voorbij.

Link naar de aflevering: <http://www.npogeschiedenis.nl/ijzereneeuw/afleveringen/vrouwen-voorwaarts.html>

Meer info over Betsy Perk: <http://www.schift.nl/betsy-perk-oerfeminist-met-een-abonnement-op-miskening/>

Deze week is het **Nederlands filmfestival**, zoals elk jaar eind september/begin oktober, weer in Utrecht neergestreken. Een aantal films uitgelicht.

✘ **Charlotte** is de verfilming van het leven van de joodse kunstenaar Charlotte Salomon gedurende WO II. Ze groeide op in Berlijn en vertrok nadat haar vader was opgepakt in 1939 naar haar grootouders in Zuid-Frankrijk. Ze zorgt er voor haar grootouders en legt haar levensverhaal vast in gouaches en teksten om haar leven inhoud te geven.

- **Maar ik was een meisje** is een portret van Frieda Belinfante, de eerste vrouwelijke dirigent van het Radio Filharmonisch orkest en later in de VS. Geboren in een familie van musici werd ze een controversiële persoonlijkheid vanwege haar homoseksualiteit en haar sterke wil. Ze vluchtte vanwege verzetsactiviteiten tijdens WO II naar Zwitserland, en later emigreerde ze naar de VS.

✘ **Galina, portret van een diva** gaat over de beroemde Russische operaster Galina Visjnevskaja. De regisseur heeft haar gefilmd in haar enorme huis waar haar oude operakostuums staan uitgesteld en op 2 scholen die ze heeft opgericht. Haar levensverhaal omvat het beleg van Leningrad, verbannen worden uit de Sovjet Unie wegens steun aan de dissidente schrijver Solzjenitsyn, haar terugkeer in Moskou en vriendschappen met componisten en musici.

- **Vrouwen vertellen** is een 5-delige documentaireserie over 5 vrouwen die gemeen hebben dat ze allemaal in het verleden geconfronteerd zijn met 'de grote geschiedenis'. Het zijn sober gefilmde portretten van een Italiaanse vrouw, een missiezuster, een verzetsvrouw, een inwonster van Putten en een Molukse vrouw. Ze kijken terug op hun verleden.

- **Mannen over vrouwen** is een portret van een aantal mannen die zich uitspreken over de vrouw in hun leven. Aan de hand van interviews wordt ingegaan op echtscheiding, vreemdgaan, het huwelijk en het ideaalbeeld van de vrouw.
- **Houdt God van vrouwen** portretteert een religieuze vrouw die zich met hart en ziel inzet voor een vrouwvriendelijke versie van haar orthodox protestantse geloof. Haar dilemma: haar geloof verlangt van haar van oudsher acceptatie en verbiedt verzet. Doodongelukkig met de situatie kan ze dat echter niet meer accepteren.
- Verschillende documentaires, sommige al van een tijd geleden: **Iraq, vrouwen in beeld; Vrouwen in Turkije; Vrouwen van de revolutie; Overgang; Vrouwen van vandaag (1994).**

Onlangs uitgebrachte titels:

- **Malva** is de eerste roman van dichteres *Hagar Peeters*. En Malva was ook de dochter van de Chileense dichter Pablo Neruda. Ze werd geboren met een waterhoofd en na 2 jaar wordt ze samen met haar moeder verstoten door haar vader. Ze sterft in Nederland in 1943 op 8-jarige leeftijd. Hagar Peeters laat het meisje na haar dood de pen oppakken die haar vader bij haar overlijden uit zijn hand liet glijden. Ze geeft haar daarmee een stem om een antwoord te zoeken op de vraag hoe het kan dat de onberispelijke held Neruda die opkwam voor de vergeten en de vertrapten zijn eigen dochter heeft verraden, het verhaal van een meisje dat er niet mocht zijn. De kritieken zijn erg lovend.
- *Connie Palmes* is in haar nieuwe roman **Jij zegt het** in de huid gekropen van Ted Hughes en laat hem terugkijken op zijn passievolle huwelijk met Sylvia Plath, de Amerikaanse dichteres die zelfmoord pleegde nadat hij haar had verlaten voor een andere vrouw. Zijn leven wordt vanaf dat moment door haar dood beheerst. Het boek is één lange monoloog, vol beeldende zinnen en mooie formuleringen, die passen bij de Engelse dichter, die inmiddels zelf al 17 jaar geleden is overleden. Het is ook een rijk gedetailleerd en aangrijpend verslag van het leven van beide dichters, hun liefde en de dood.
- In haar nieuwe roman **Het groene pad** beschrijft de Ierse *Anne Enright* het leven van een moeder en haar 4 volwassen kinderen en hun onderlinge relaties. Ze zijn allemaal, moeder voorop, weinig tevreden met hun leven, erg met zichzelf bezig en hebben weinig contact met elkaar. Als hun moeder aankondigt het ouderlijk huis te willen verkopen, besluiten de kinderen met Kerstmis naar huis te komen. Daar worden ze geconfronteerd met de beladen relatie met hun moeder en met elkaar, en met het gemis van hun overleden vader. Het is het meest indringende verhaal van Anne Enright tot nu toe, over de worsteling van een vrouw met het moederschap en de invloed daarvan op haar kinderen. Een verhaal waar lang niet alles op zijn plaats valt en juist daarom interessant wordt.
- **De komst van de wolven** van *Sarah Hall* vertelt het verhaal van Rachel die in een afgelegen Amerikaans reservaat wolven bestudeert. Onverwacht blijkt de zelfstandige en onderkoelde jonge Engelse vrouw zwanger en krijgt ze een project in een Engels graafschap aangeboden: het introduceren van een wolvenpaar in omheind gebied. Ze is er sceptisch over maar reist toch naar het dorp van haar jeugd in Engeland terug. Daar blijkt dat niet iedereen blij is met de terugkomst van de wolven. Sara Hall koppelt de komst van de wolven en de zwangerschap van de wolvijn aan die van Rachel, waardoor het bestaan van mens en dier in elkaar overvloeien. Seks, liefde en conflict staan centraal tegen de achtergrond van het ruige Engelse, bijna Schotse landschap.
- **Schimmenspel** van *Marguerite Poland* speelt in Zuid Afrika, eind 19e eeuw. Een Anglicaanse pastor arriveert met z'n gezin in een missiepost aan de Oostkaap. Het is een zachtaardige man vol twijfels over zijn roeping, en met een warm hart voor de lokale Xhosabevolking. Niet alleen in zijn persoonlijk leven gebeurt er van alles (hij is er natuurlijk om het evangelie te verspreiden en een stukje Europese beschaving te brengen), ook in het land is er in die tijd van alles gaande. Het verhaal van *Schimmenspel* is geïnspireerd door de familiegeschiedenis van de Engels-Zuid Afrikaanse schrijfster, meer specifiek de mémoires van haar grootmoeder en de brieven die háár vader geschreven had, waarin hij dezelfde gebeurtenissen beschrijft. De 'schimmen' zijn een verwijzing naar het vooroudergeloof van de Xhosa. Mooi artikel over het

boek: <http://www.hebbaan.nl/artikelen/marguerite-poland-baseerde-nieuwe-roman-op-eigen-familiegeschiedenis>

- In **Ravensbrück, geschiedenis van het concentratiekamp voor vrouwen** beschrijft de Britse journaliste *Sarah Helm* "de hoofdstad van misdaden tegen vrouwen", zoals Auschwitz die tegen de joden is. Sarah Helm raakte er in geïnteresseerd toen ze aan het schrijven was over de Britse Special Operations Executive (SOE), waarvan een aantal vrouwen waren vermoord in Ravensbrück. Haar doel werd om zoveel mogelijk te weten te komen over wat er precies gebeurd was. Het is een enorm onderzoek in archieven, met interviews en ooggetuigenverslagen geworden. Al

begin 1938 startte Himmler met het plannen van dit concentratiekamp voor 'afwijkende' vrouwen, het enige in Nazi-Duitsland. Het is Sarah Helm niet duidelijk geworden wat de precieze reden is geweest om een exclusief vrouwenkamp te maken. De Engelse titel van het boek luidt overigens ***If this is a woman***.

Goed artikel over dit boek uit the

Guardian: <http://www.theguardian.com/books/2015/apr/01/if-this-woman-ravensbruck-hitler-camp-sarah-helm-review>

In het kort 2 titels:

 - **Vallende vorst** van *Desanne van Brederode* over drie mannen die elkaar niet kennen, veelal toeschouwers van het leven zijn, en plotseling vanuit betrokkenheid een daad stellen. Wat volgt is het bloot leggen van wat er kan gebeuren wanneer levens openscheuren en onderliggende drijfveren, dromen en angsten naar boven komen.

- **F Harmsen ten Beek. Stoeten Ritseldingen**. Een verrassend en rijk geïllustreerd schrijversprentenboek waarin uitgebreid aandacht wordt besteed aan het beeldende werk van dichter Fritzi ten Harmsen van der Beek, (zie boven). Ze versierde alles om haar heen.

Activiteiten in Utrecht en daarbuiten

 - Op dinsdagavond 6 oktober wordt in het Utrechtse literatuurhuis de documentaire **Hey, Boo: Harper Lee and 'To Kill a Mockingbird'** (2010) vertoond. Het boek, vertaald als *Spaar de spotvogel*, is al ruim 50 jaar geleden verschenen, het is in 1962 verfilmd en het wordt nog steeds erg gewaardeerd. In Amerika is het misschien wel de meest invloedrijke roman van de 20e eeuw. Recent is de belangstelling voor *Harper Lee* weer toegenomen, nu haar eerdere manuscript *Go Set a Watchman* opgedoken is en met toestemming voor het eerst gepubliceerd. In de documentaire wordt in gesprek met allerlei mensen rondom Harper Lee, die zelf nooit interviews gaf, de geschiedenis van haar en haar roman opgespoord. Meer info: <http://www.hetliteratuurhuis.nl/agenda/715/>

- Vanaf nu tot eind januari is in het Museum Catharijneconvent de tentoonstelling te zien **De heksen van Bruegel** over hoe ons heksbeeld is bedacht door kunstenaars in de Nederlanden, met Pieter Bruegel de Oude als voorloper. Daarna volgen vele (bekende) Hollandse en Vlaamse schilders. De tentoonstelling wil ook laten zien hoe dit heksbeeld is ontstaan.

Allereerst hangt dat natuurlijk samen met de heksenvervolgingen, waarvan de eerste processen plaatsvonden rond 1430. Wat was de invloed en wat waren de gevolgen van andersdenkenden in de Middeleeuwse samenleving. In de heks werd een collectieve zondebok gevonden. Naast de tentoonstelling zijn er allerlei lezingen, colleges en bijzondere rondleidingen. Meer info: <https://www.catharijneconvent.nl>

- Hierbij aansluitend houdt Manon Uphoff op zondagmiddag 25 oktober een lezing in de reeks *Van sprookjesheks tot natuurreligie*. Zij zal n.a.v. haar essay *De blauwe muze* een aantal heksbeelden met elkaar verbinden, van de Salem Witches tot de schilderijen van Goya en de Antichrist van Lars von Trier. Vanuit haar persoonlijke invalshoek vertelt Manon Uphoff wat haar opvalt aan het beeld dat uit deze kunstuitingen naar voren komt.

Meer info: <http://www.hetliteratuurhuis.nl/agenda/734/>

 - Op woensdagavond 28 oktober leest Anna Enquist voor uit haar vorig jaar uitgebrachte thriller-roman **Kwartet**. Dit wordt gecombineerd met een optreden van het Dudok kwartet, dat in 2013 met de hoogste onderscheidingen afstudeerde aan de Nederlands Strijkkwartet Academie. Het verhaal van *Kwartet* speelt zich af rond de 4 leden van een strijkkwartet, allemaal op hun eigen manier beschadigd door het leven. Het samen muziek maken helpt hen om er mee om te gaan. Rondom hen spelen allerlei misdaden, herkenbare aspecten van onze huidige samenleving waarmee ze zich uiteen moeten zetten. Ze worden tijdens een repetitie zelfs geconfronteerd met grof geweld.

Meer info: <http://www.slaa.nl/events/anna-enquist-en-het-dudok-kwartet/>

- In museum de Fundatie in Zwolle is een tentoonstelling te zien van een Duitse fotografe **Barbara Klemm, Tussen Willy Brandt en Andy Warhol**. Barbara Klemm (1939) werkte van 1959 tot 2004 als fotografe voor de Frankfurter Allgemeine Zeitung. In al die jaren heeft ze de geschiedenis op de voet kunnen volgen. Vandaar dat haar foto's gebeurtenissen van grote historische waarde tonen, cruciale beelden, keerpunten en voorbijgaande tijdsperken. Naast politieke gebeurtenissen en beelden van Duitsland heeft ze alledaagse taferelen en straatstenen uit alle delen van de wereld gemaakt, als ook portretten van kunstenaars, schrijvers en musici. Ze heeft haar vak, persfotografie als neutraal waarnemster, ontwikkeld tot kunstfotografie in zwart-wit.

Meer info: http://www.museumdefundatie.nl/685-Tentoonstelling_Barbara_Klemm_Zwolle.html

✘ - Ook is tot eind november in hetzelfde museum het werk van een andere fotografe te zien, die op een heel andere manier door haar lens heen beelden van de werkelijkheid gemaakt heeft. De tentoonstelling heeft de titel meegekregen **Ellen Auerbach-Berlijn*Tel Aviv*New York. Een fotografische wereldreis**. Die andere fotografe, Barbara Klemm, heeft het werk van Ellen Auerbach (1906-2003) herontdekt en er sterk aan bijgedragen dat haar kunst tegenwoordig weer verdiende aandacht krijgt. Deze tentoonstelling is een retrospectief van de Joodse fotografe die heel diverse interesses had en een bijzondere fotografische blik. Ze noemde zichzelf wereldburger en verhuisde in 1933 vanuit Duitsland/Berlijn via Palestina uiteindelijk naar Amerika.

Meer info: http://www.museumdefundatie.nl/686-Tentoonstelling_Ellen_Auerbach_Zwolle.html

- Nog meer foto's, maar weer hele andere. In het Fotomuseum in Den Haag is een overzichtstentoonstelling te zien van het werk van de Nederlandse fotografe **Hellen van Meene**, die al 20 jaar tot de internationale top behoort. Ze maakt portretten, veelal van pubermeisjes 'op straat', in de omgeving waar ze woont. Een omgeving die ze regelmatig bewust gebruikt als achtergrond. Met haar opvallend eigen 'handschrift' laat ze beelden zien van jonge meisjes in hun ontwikkeling naar volwassenheid. Het zijn vaak tijdloze en wat geheimzinnige beelden, waarbij ze alleen natuurlijk licht gebruikt. Door hoe ze dat gebruikt wordt ze nogal een vergeleken met oude meesters in de schilderkunst.

Meer info: <http://www.fotomuseumdenhaag.nl/tentoonstellingen/hellen-van-meene>

Bibliotheek-nieuws

Het catalogiseren op de vrijdag krijgt toch nog een vervolg, m.n. om de mogelijkheid tot zoeken via trefwoorden te verruimen en boekafbeeldingen aan te vullen. Dat betekent dat de bibliotheek voorlopig regelmatig op vrijdagmiddag open zal zijn. Voor de meest recente informatie hierover de kalender op onze website: <http://vrouwenbibliotheek.nl/kalender/>

Nieuwe boeken in de bibliotheek

Het huis aan de Sont van Dolores Thijs, *Wachtkamers* van Saskia Stehouwers, *Dagen van verlating* van Elena Ferrante, *Doodwater* van Sofie Verdoodt, *Liefde kent veertig regels* van Elif Shafak, *Lolita lezen in Teheran* van Azar Nafisi, *Liefdesgeschiedenissen* van Julia Kristeva, *Duitse wortels* van Laura Starink, *Leef!* van Laura Maaskant

Nieuwe recensies van deze maand als link bijgevoegd

<http://vrouwenbibliotheek.nl/2015/09/24/een-beetje-opstanding-door-patricia-faasse/>

<http://vrouwenbibliotheek.nl/2015/09/25/niets-weerstaat-de-nacht-door-delphine-de-vigan/>

De leenbijdrage voor 2015 is opnieuw vastgesteld op € 25,-. Je kunt hiervoor onbeperkt boeken lenen en/of vriendin/vriend van de bibliotheek zijn. Iedereen die boeken leent en/of wil gaan lenen wordt vriendelijk verzocht dit bedrag over te maken op banknummer NL71 INGB 0009 2669 95 ten name van Stichting Es Scent o.v.v. naam en 'leenbijdrage 2015'. Eenmalig een boek lenen kan ook. De bijdrage hiervoor is € 1,- per boek. Vanaf juli betaal je voor de rest van het jaar € 12,50.

Op www.vrouwenbibliotheek.nl is meer informatie over de bibliotheek te vinden, de nieuwsbrief is ook te lezen via onze website.

Naast de aangekondigde openingstijden blijft het altijd mogelijk om op afspraak een bezoek te brengen aan de bibliotheek. U bent van harte welkom.

Marjolein Datema

Utrecht, 27 september 2015

Augustus (openings)nieuws

Beste leensters en andere belangstellenden,

✘ De zomer is de tijd van allerlei activiteiten en festivals in de buitenlucht. Vooral poëzie krijgt veel belangstelling. Het meest opmerkelijke poëziefestival wordt georganiseerd door Kleine Revolutie Producties, een stichting met het doel het organiseren van kwalitatief hoogwaardige literaire activiteiten, m.n. poëzie, in Haarlem en omgeving. Ze proberen dat voor een breed publiek te doen, betaalbaar en op bijzondere locaties. Op zondag 23 augustus presenteren ze 's middags de 5e editie van **Kleine Revolutie Poëziefestival Dichters in Elswout**, op het mooiste landgoed van Noord-Holland. Ik heb nergens de precieze achtergrond van de keuze kunnen vinden, maar de 10 dichters die zijn uitgenodigd voor het festival en

de muzikant zijn allemaal vrouwen: *Sirkka Turkka, Joke van Leeuwen, Lieke Marsman, Ruth Lasters, Ester Naomi Perquin, Maria Barnas, Charlotte van den Broek, Ineke Riem, Kira Wuck* en *Marieke Rijnveld*. De toegang is gratis en iedereen wordt uitgenodigd om haar/zijn picknickmand mee te nemen.

Op zondag 2 augustus vindt weer de bekende jaarlijkse **Deventer boekenmarkt** plaats op de IJsselkade en in de binnenstad. Door het grote aantal kramen is de markt uitgegroeid tot de grootste van Europa. Het is niet alleen de kwantiteit die kenmerkend is, de kwaliteit is dat ook. Het aanbod is heel gevarieerd, van kinderboeken tot poëzie, van literatuur tot strips, van kunst tot topografie. Er is een boekje verkrijgbaar met een overzicht van alle deelnemers, plattegronden en specialisaties. Naast de vele boekenkramen is er altijd een omvangrijk randprogramma met muziek, optredens, exposities en culturele activiteiten.

Meer info: <http://www.deventerboekenmarkt.nl>

De zaterdagavond voorafgaand aan de boekenmarkt vindt poëziefestival **Het tuinfeest** plaats. Ruim 30 dichters uit Nederland en België dragen voor uit eigen werk in de Middeleeuwse

kloostertuinen rondom theater Bouwkunde. Het programma van het Tuinfeest weerspiegelt de ontwikkelingen in de poëzie. Niet alleen gevestigde namen worden uitgenodigd, maar ook opvallende debutanten. Daarnaast is er een bescheiden muzikaal programma, waarbij gezocht wordt naar de verbintenis tussen muziek en poëzie. In de theaterzaal van Theater Bouwkunde kunnen nieuwe presentatievormen van poëzie ontdekt worden. Optredende dichters zijn: *Anneke Brassinga, Ellen Deckwitz, Marjolijn van Heemstra, Sasja Jansen, Hester Knibbe, Myrte Leffring, Ester Naomi Perquin, Ineke Riem en Saskia Stehouwer*. Optredende muzikanten zullen zijn: *Roos Reebergen* met haar band *Roosbeef*, en *Janne Schra*.

De volgende ochtend kan je buiten op het Klooster aanschuiven aan het Groot Literair Ontbijt, ingevuld en gepresenteerd door *Marjolijn Heemstra*.

Meer info: <http://www.hettuinfeest.nl/index.php> en <http://www.theaterbouwkunde.nl/groot-literair-ontbijt/>

Een paar sombere berichten:

- Schrijfster en beeldend kunstenaar *Pam Emmerik* (51) is plotseling overleden, ruim een jaar na het voltooiën van haar roman **Wie het paradijs verdragen kan**. Dat was uiteindelijk gelukt na een intensieve revalidatie van een coma waarbij ze haar taalvermogen verloren had na een ongeval. Ze was een kleurrijke en eigenzinnige vrouw.

- Binnen 2 jaar na de succesvolle start kreeg ik een laatste nieuwsbrief met het bericht dat **VrouwMC** om financiële redenen gaat stoppen. Aandacht voor de verschillen in gezondheid tussen mannen en vrouwen was het doel. Ondanks de breed erkende noodzaak om deze verschillen verder te onderzoeken is er blijkbaar geen geld voor. Vreemd, om het maar voorzichtig te zeggen. Er zou wel een digitaal platform in ontwikkeling zijn door de alliantie gender en gezondheid van het ministerie van OCW. Dat lijkt me niet vergelijkbaar.

Onlangs uitgebrachte titels:

- Teddy, de hoofdpersoon in **Gevallen God**, het nieuwe boek van *Kate Atkinson*, is de jongere broer van Ursula uit *Leven na leven*. Kern van het boek vormen gebeurtenissen rond de Tweede Wereldoorlog, maar het verhaal wordt net als in *Leven na leven* niet rechttoe rechtaan verteld, maar bij stukken en beetjes. Teddy, opgegroeid in een keurig Brits milieu, is van oorsprong een gevoelige jongen, die oorlogsvlieger wordt, wat hem zwaar valt. Na de oorlog blijkt het leven minstens zo zwaar te zijn. *Kate Atkinson* zegt zelf dat *Gevallen god* niet als een vervolg gezien moet worden maar als een metgezel van *Leven na leven*.

- **Kalfsvlies** is het enthousiast ontvangen poëziedebuut van de in Utrecht wonende *Marieke Rijnveld*. Zelf vertelt ze over de bundel: "Een bonte verzameling...gaat heel erg over opgroeien op het platteland, en in de stad, over volwassen worden en afstand doen van je kindertijd. Samen met seksualiteit en gemis zijn dat de grootste thema's." Recensies zijn lovend: "met een woordenschat en een vloedgolf aan verbazende vergelijkingen heeft *Marieke Rijnveld* een bundel gemaakt die van talent welhaast overstroomt" Interviews met

haar: <https://mariekerijneveldschrijfster.wordpress.com/interviews/babel-uva-juni-2015/> en <http://meandermagazine.net/wp/2015/05/tussen-dorp-en-stad/>. Ze werkt nu aan haar eerste roman.

- Helaas cirkelen er verdenkingen rond dat *Harper Lee* eerder het eerder deze maand verschenen **Ga heen, zet een wachter** (*Go set a watchman*) onder druk heeft moeten publiceren. Inhoudelijk speelt de roman zich 20 jaar later af dan en is het een vervolg op haar prachtige roman *Spaar de spotvogel* (*To kill a mocking bird*), maar *Harper Lee* heeft het

eerder geschreven. Destijds, ruim 55 jaar geleden, suggereerde een redacteur dat Harper Lee haar verhaal over blank en zwart in het zuiden van Amerika beter vanuit de ogen van kind zou kunnen schrijven. Aldus geschiedde. Nu is dus het oorspronkelijke boek verschenen, waarin vader Atticus een heel andere rol krijgt dan die van onkreukbaar rechtvaardige. Zie ook: <http://vrouwenbibliotheek.nl/2015/07/11/harper-lees-eerste-roman/>

- **Wat ik nooit eerder gezegd heb** van de Amerikaanse *Celeste Ng*. Deze debuutroman kreeg bij Amazon de prijs voor de beste roman van het jaar. Het begint als een soort doorsnee-thriller over een verdwenen meisje dat gevonden wordt op de bodem van een meer. Dit gebeuren ontwricht het hele gezin. Het bijzondere is dat Celeste Ng er een sterk familieportret van heeft weten te maken waarin iedereen het zo druk heeft met zichzelf dat ze de anderen niet meer zien. Impliciet worden er een aantal gevoelige thema's bloot gelegd: racisme in de Amerikaanse samenleving, prestatiegerichte opvoedmethodes, hoe frustraties van ouders doorwerken in levens van kinderen.

- Het wordt omschreven als een boeiend vervolg en welkome aanvulling op *Out of Africa*. **Het huis aan de Sont** van *Dolores Thijs* gaat over *Karen Blixen* en haar leven nadat ze is teruggekeerd vanuit Afrika naar Denemarken. De Nederlandse schrijfster heeft dit portret geschreven door de ogen van het vijfkoppige personeel met aan het hoofd de vroegere huishoudster *Caroline Carlsen*, die ze heeft ontmoet op het imposante familielandgoed van *Karen Blixen* in *Rungstedlund*, waar deze laatste ook begraven ligt. De werkelijkheid van haar leven blijkt aanmerkelijk minder romantisch dan regelmatig is gesuggereerd, het had nare schaduwkanten.

- **Khomeini, Sade en ik** wordt omschreven als autobiografische en hartstochtelijke strijdliteratuur van *Abnousse Shalmani*. Ze is in Teheran geboren en opgegroeid in Teheran. Daar trok is in 1983 haar hidjab uit op het schoolplein. Twee jaar later is ze met haar familie gevlucht naar Parijs, waar ze opnieuw buitenstaander is. Ze maakt kennis met het werk van *Marquis de Sade* die ultieme vrijheid predikt, en dat sluit aan bij haar. Het verhaal is een verslag van strijd van vrouwen voor vrijheid waarin fictie en biografie door elkaar lopen, maar in een luchtige stijl.

- **Tuin aan zee** en **In de Cameliestraat** zijn twee recent vertaalde romans van de Catalaanse schrijfster *Mercè Rodoreda*, die al 30 jaar dood is na een leven in ballingschap in Zwitserland sinds het einde van de Spaanse burgeroorlog. Haar kracht was het alleen maar beschrijven van situaties en details, kort en onvolledig, maar intrigerend en van alles suggererend. Haar boeken zijn een ode aan haar geboortestad *Barcelona* en het Catalaans, de taal waarin ze schreef.

— Er zijn nog meer titels die de moeite waard kunnen zijn zoals: **Death Row Dollies** van journaliste *Linda Polman*, ze volgde jarenlang Europese vrouwen met een heel uitlopende achtergrond, die hun lot hartstochtelijk verbonden hadden met terdoodveroordeelden in Texas, **Honingdauw** een bundel van de Amerikaanse verhalenschrijfster *Edith Pearlman*, voor het eerst in het Nederlands vertaald maar die als favoriet geldt onder fijnproevers, **Je moet wat**, een bundel verhalen van *San Bos* die in enkele pagina's een inkijkje bieden in een heel mensenleven, al ben je meestal blij dat het jouw leven niet is, **Stad aan de rand van de hemel** van de Turkse *Elif Shafak*, een epos over een Indiase jongen die samen met een olifantje als geschenk gegeven wordt aan de sultan en leerling van een architect wordt, en **Een Parijse affaire** van *Tatiana de Rosnay* over de vraag of er genot schuilt in het overtreden van grenzen.

Andere activiteiten

- *Zomergasten* is gisteravond weer begonnen. De komende weken zullen o.a. te gast zijn:

Op 9 augustus filosofe en literatuurwetenschapster **Simone van Saarloos**, 25 jaar jong. Ze schrijft recensies, essays, interviews en verhalen in verschillende kranten en tijdschriften. Daarnaast speelde ze rugby in het Nederlands damesteam, werkte op zaterdag in de Condomerie en werkt ze aan een roman. Een uitspraak van haar: "Mijn feminisme gaat niet over heersers en slachtoffers, maar over de bewustwording van et normenspel waarin wij leven".

Op 23 augustus schrijfster en biografe **Annejet van der Zijl**. Ze begon haar carrière als journaliste bij de HP/de Tijd, maar nam ontslag om zich te richten op het schrijven van boeken. Inmiddels heeft ze biografieën geschreven over *Annie MG Schmidt*, prins *Bernhard* en *Gerard Heineken*. Daarnaast schreef ze *Sonny Boy*, een waargebeurd liefdesverhaal over een Surinaams-Nederlands koppel tegen de achtergrond van de Tweede Wereldoorlog, en de thriller *Moord in de Bloedstraat*.

Bibliotheek-nieuws

- De poëziegroep gaat vanaf september weer "gewoon door met het samen lezen en bespreken van poëzie in de vrouwenbibliotheek." Er is ruimte voor een paar poëziefhebbers extra

Meer info: <http://vrouwenbibliotheek.nl/2015/07/20/poezie-in-de-vrouwenbibliotheek-2015-2016/>

- De leesgroep gaat eind september aan een nieuw seizoen beginnen. We hebben boeken gekozen rond het onderwerp 'sterke vrouwen'. Meer informatie volgt komende maand op onze website. Ook hier is ruimte voor wie mee wil komen doen op 8 vrijdagmiddagen.

- Nu het catalogiseren vrijwel is afgerond (met veel dank aan Eline, Ingrid, Reshma en Jonna!!!) willen we ons gaan richten op meer bekendheid voor onze bibliotheek en wat we doen. Regelmatig blijkt dat de vrouwenbibliotheek weinig bekend is in de stad (en daarbuiten), en daarnaast dat zodra mensen binnen stappen ze enthousiast zijn over de ruimte en de collectie. Graag zouden we daar verandering in brengen met meer **PR**. Wie zou ons daarbij willen helpen? Met het maken van een folder, meer bekendheid via sociale media of anderszins? Of met het in mailchimp omzetten van onze nieuwsbrief? Als je er meer over wilt weten of je aan wilt melden, kun je contact opnemen via info@vrouwenbibliotheek.nl of 06-48498545.

Nieuwe boeken in de bibliotheek

Als je wilt van Helle Helle, *Vrouwen dichten anders* door Cox Habbema, *Dertig dagen* van Annelies Verbeke, *Wij zijn evenwijdig* van Maud Vanhauwaert

Nieuwe recensies van deze maand als link bijgevoegd

<http://vrouwenbibliotheek.nl/2015/07/22/de-bijen-door-laline-paull/>

<http://vrouwenbibliotheek.nl/2015/07/26/rose-door-rosita-steenbeek/>

De leenbijdrage voor 2015 is opnieuw vastgesteld op € 25,-. Je kunt hiervoor onbeperkt boeken lenen en/of vriendin/vriend van de bibliotheek zijn. Iedereen die boeken leent en/of wil gaan lenen wordt vriendelijk verzocht dit bedrag over te maken op banknummer NL71 INGB 0009 2669 95 ten name van Stichting Es Scent o.v.v. naam en 'leenbijdrage 2015'. Eenmalig een boek lenen kan ook. De bijdrage hiervoor is € 1,- per boek. Vanaf juli betaal je voor de rest van het jaar € 12,50.

Op www.vrouwenbibliotheek.nl is meer informatie over de bibliotheek te vinden, de nieuwsbrief is ook te lezen via onze website.

Naast de aangekondigde openingstijden blijft het altijd mogelijk om op afspraak een bezoek te brengen aan de bibliotheek. U bent van harte welkom.

Marjolein Datema

Utrecht, 27 juli 2015

Harper Lee's eerste roman

 In 1960 verscheen *Spaar de spotvogel* (*To kill a mockingbird*) uit 1960 van de Amerikaanse schrijfster Harper Lee.

Destijds werd ze er wereldberoemd mee en won ze de Pulitzerprijs. Ook nu is het nog een prachtig en indrukwekkend boek om te lezen. Het gaat over de ongelijkheid tussen blank en zwart in het zuiden van de Verenigde Staten in de jaren dertig, beschreven door de ogen van een jong meisje, Scout. Haar vader verdedigt een zwarte man die ten onrechte wordt beschuldigd van verkrachting. In 1962 werd het boek, dat een aantal autobiografische details bevat, verfilmd door regisseur Robert Mulligan.

A.s. dinsdag op 14 juli en 55 jaar later verschijnt *Ga heen, zet een wachter* (*Go set a watchman*). Het was de eerste roman die ze voltooide, een paar jaar vóór *Spaar de spotvogel*. Het gaat over dezelfde hoofdpersoon, Scout (Jean Louise Finch), die na 20 jaar vanuit New York terugkomt naar Maycomb, Alabama.

Halverwege de jaren 50 overtuigde haar uitgever Harper Lee ervan dat ze beter een verhaal vanuit het standpunt van een jong meisje kon schrijven. En in die tijd deed ik wat me gezegd werd, zei ze later. Ze heeft jaren gedacht dat haar werk verloren was gegaan, maar een goede vriendin vond het terug.

Tussen 1960 en nu heeft Harper Lee zich grotendeels terug getrokken uit het publieke leven en weinig gepubliceerd. Ze begeleidde Truman Capote bij zijn onderzoek voor *In Cold Blood*. In verschillende films over Capote wordt zij ook geportretteerd.

